

DESTEK HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
Su Yönetimi Genel Müdürlüğü

Su Verimliliği
Seferberliği

SUYUN AYAK İZLERİ

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
Su Yönetimi Genel Müdürlüğü

“Su Verimliliği Seferberliği Suyun Ayak İzleri Hikâye Kitabı”

Suda
Sıfır Kayıp

Yayın Sahibi

Su Yönetimi Genel Müdürlüğü adına
Afire SEVER

Yazı İşleri Sorumlusu

Aylin OKULDAŞ ÇETİN

Yazar

Gökçe ÖZDER

Resimleme

Levent KIRAN

Baskı

Merkez Repro Basım Yayın Ltd. Şti.
Zübeyde Hanım Mah. Devrez Sok. No: 1 Altındağ/Ankara Tel: (0312) 384 78 98

Dili: Türkçe

Basım Tarihi: 2023

Yayın İdare Merkezi

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, Su Yönetimi Genel Müdürlüğü
Beştepe Mahallesi, Alparslan Türkeş Caddesi, No: 71 Yenimahalle/ANKARA, PK: 06560
Telefon: 0 (312) 207 50 00 E-Posta: suverimliliği@tarimorman.gov.tr

Kaynak Gösterim

Su Verimliliği Seferberliği Suyun Ayak İzleri Hikâye Kitabı, Su Yönetimi Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.

© Su Yönetimi Genel Müdürlüğüne aittir.

Tam yayın veya kısmi olarak hiçbir şekilde kopyalanamaz ve yayınlanamaz.

www.suverimliliği.gov.tr

Sevgili Yavrularım,

Geleceğe temiz su kaynakları bırakabilmek için durmaksızın çalışıyoruz. Bunun için sizlerin de yardımına ihtiyacımız var. Suyu korumak için alabileceğiniz kolay ama dünyamız için çok önemli tedbirleri bu kitapta oyunlar eşliğinde öğrenebileceksiniz.

Hepinizi gözlerinizden öpüyor, gezegeni koruyan kahramanlar olduğunuz için yürekten tebrik ediyorum.

Emine ERDOĞAN

Türkiye Cumhuriyeti
Cumhurbaşkanı'nın Eşi

Sevgili Çocuklar,

Su, doğadaki tüm canlılar için en önemli doğal kaynaklarından birisidir. Atalarımızın bizlere emanet ettiği bu önemli kaynağı, sizlere daha temiz ve güvenli bir şekilde bırakmak için var gücümüzle çalışıyoruz.

Ama bu konuda sizlere de görev düştüğünü unutmayın. Siz çocuklarımız, geleceğin büyükleri olarak suyumuzu sahip çıkmalı, onu israf etmemeli ve verimli kullanmalısınız.

Bu nedenle başlattığımız Su Verimliliği Seferberliğimize katkılarınızı bekliyor ve sizleri "Su Gönüllüleri" ilan ediyorum.

Haydi doğamızı, suyumuzu ve çevremizi hep birlikte koruyalım, Türkiye Yüzyılı'na bir damla da biz olalım.

İbrahim YUMAKLI

Türkiye Cumhuriyeti
Tarım ve Orman Bakanı

SUYUN AYAK İZLERİ

Bizim evde sıradan bir akşamdı.

Annem tabletteki alışveriş uygulamasından kendisine giysi seçiyordu. Arada başını kaldırıp “Deniz, kızım bak bu sarı bluzu çok beğendim. Sence bana yakışır mı? Aa, pembesi de varmış!” diyordu.

Kardeşim Alican, mutfak masasına oturmuş her zamanki gibi dosya kâğıtlarını karalamakla meşguldü. Masada karalayıp buruşturduğu kâğıtlardan bir dağ oluşmuştu.

O esnada babamın banyoda tıraş olduğunu biliyordum.

Musluktan akan suyun sesi çok yüksek olduğundan babamın tıraş olurken mırıldandığı türküyü duyamıyordum.

Anneme “Ödevim var. Bluza sonra bakarım.” diyerek odama geçtim. Öyle yorgundum ki ödevi sabaha bırakıp yatağa uzandım. Uzanır uzanmaz uykuya daldım.

Bana birkaç saniye gibi gelen bir sürenin ardından sıcaktan bunalınca gözlerimi açtım. Dijital saat 02.23’ü gösteriyordu. Ekim ayının ortası olmasına rağmen (Ekim ayı önemli çünkü 29 Ekim’de şiiir okuyacağım.) hava neden bu kadar sıcak diye düşündüm. İncecik bir örtü örtmeme, kısa kollu pijamama rağmen terden sıırıslıklam olmuşum. Sanki sonbaharda değil de bir yaz günündeydik.

Üstümdeki örtüyü atıp pencereyi açtım. Dışarıdan gelecek serin rüzgârın hayalini kuruyordum oysa tek bir yaprak bile kıpırdamıyordu. Su içmek için mutfığa yöneldim. Masanın üstündeki sürahi bomboştu. İşin kötüsü damacana da su yoktu! Elimi, yüzümü yıkayıp biraz serinlemek için musluğu açtığımda bu sefer de suların kesilmiş olduğunu fark ettim. Üstelik annemin sular kesildiğinde kullanmak için sakladığı bidonlar da ortada yoktu.

“Bu bir kâbus veya kötü bir şaka olmalı.” diye düşündüm. Yatağıma dönüp neden su olmadığı üstüne düşünürken uyuyakalmışım.

Uyandığımda saat 10.23'ü gösteriyordu. Olamazzzz, okula geç kalmıştımdı! Yataktan fırlayıp mutfağa koştum.

“Beni niye uyandırmadınız? Okula geç kaldım işte.” diye söylenirken annemle babamın birbirlerine şaşkın şaşkın bakıp güldüklerini fark ettim.

“Kızım, yaz tatilindeyiz, unuttun galiba.” dedi babam.

Kafam karışmış hâde “Ekim ayında değil miyiz, ne yaz tatili?” diye sordum.

“E, tamam işte! Eylöl, ekim, kasım aylarında yani yazın okullar tatil olur. Kocaman kız oldun, artık mevsimleri iyice öğren!”

Nasıl yani? Eylöl, ekim, kasım sonbahar ayları değil mi? Yaz da nereden çıktı!

Bir yandan bunları düşünürken diğer yandan terden sıırsıklam olan yüzümü yıkamak için banyoya yöneldim. Olamaz! Tek bir damla bile su akılmıyordu!

“Baba neden hâlâ sular gelmemiş? Hem bizim yedek su bidonlarına ne oldu?”

“Kızım, her gün 12 ila 1 saatleri arasında su kullanabiliyoruz, unuttun mu? Bak, ıslatılmış mendil kutusu şurada. Onu kullanabilirsin.”

Islatılmış mendil kutusu mu?

12 ila 1 arası su kullanabilmek mi?

Tuhaflıklar mutfakta da devam etti. Annem haftalık içme suyu hakkımızın dolduğunu, yeni bidonun ancak akşam 7’de geleceğini söyledi. Bunları anlatırken bir yandan da tabletine bakıyordu.

“Dün beğendiğin sarı bluzu aldın mı?” dedim.

“Aldım, aldım. Baksana Alışveriş Tutkunları oyununda beşinci seviyeye yükseldim. Sarı bluz da bana çok yakıştı doğrusu.”

Bense ortada bluz filan göremiyordum. Birkaç saniye sonra gerçeği anladım. Annem oyundaki avatarına sarı bluz giydirmiş, bana gösteriyordu.

“Ne yani, bluzu gerçekten giymeyecek misin?”

Bunu duyunca annem nedense öfkelenmişti.

“Deniz, dolabımda tam üç bluz var, daha ne olsun! Bu sene sonuna dek yeni giysi alamam, biliyorsun.”

Biliyor muyum?

Neyi biliyorum?

Bu evde garip bir şeyler oluyor ve ben ne olduğunu asla anlamıyorum! Çözeceğim. Tüm suların nereye kaybolduğunu elbet bulacağım.

“Anneciğim su olup olmadığına bakmak için piknik alanının olduğu bahçeye gidebilirim değil mi?” dedim.

Her zaman oyun oynamak için gittiğim bu yere şimdi suyun izini sürmek için gidecektim.

Annemin “Elbette kızım.” cümlesini duyar duymaz fırladım.

Kaybolan suyu aramak için ilk önce gürül gürül bir derenin aktığı piknik alanına bakmaya karar verdim.

Piknik alanına varır varmaz giriş kapısının yanından başlayıp parkın sonuna dek uzanan dereye koştum. Burada şırl şırl akan su yerine kayalıklar ve irili ufaklı taşlarla karşılaştım. Hayal kırıklığıyla içme suyu kaynağına doğru yürüdüm. Buradaki su da akılmıyordu. Elimle hortuma değince ucunda kalmış bir damla su yere düştü. Su damlası giderek ısındı ve birkaç saniye içinde buhar olup uçtu.

İşte tam o anda hiç beklemediğim bir şey oldu. Birkaç adım ötemde bir su damlası daha belirdi. Gökten mi düştü, yerden mi bitti, anlayamadım. Acaba nedir bu diye yanına koştum. Çok geçmeden o damla da buhar olup uçtu. Derken o anda birkaç adım ötemde bir başka su damlası belirdi. Bu sefer de onun yanına koştum. Sonra bir başkası ve bir daha...

Su damlalarının peşinde kaç dakika yürüdüm, bilmiyorum. Güneşin kavuruculuğu giderek azalıp gölgeli bir orman yol başladı. Dün gecedен beri süregelen susuzluğum ve terlemem ilk defa azaldı. Tenime değen rüzgârı hissedebiliyordum.

Su damlacıkları parkın ortasında kesildi. Az öteden bir kaynak suyunun sesi geliyordu. Koşup kana kana su içtim. Burası bizim evden çok uzakta sayılmazdı. Peki ama buradaki canlılık piknik alanının diğer ucunda neden yoktu?

Tam o anda yanımdan spor ayakkabısının bağcığı çözülmüş bir kurbağa geçti.

Spor ayakkabısıyla zıplayan bir kurbağa mı? Nasıl yani? Yoksa bu bir rüya mı?

“Heyy, bağcığın çözülmüş, dikkat et!” dememe kalmadan bir anda havada takla atarak yere düştü. Hemen koşup yanına gittim.

“Bir yerin acıyor mu?” diye sordum.

“Yoo, sağ ol dostum, gayet iyiyim. Bağcıklarımı ne kadar sıkı bağlarsam bağlayayım yine de açılıyor.”

“İstersen bir de balıkçı düğümüyle bağlayalım. O zaman açılmayacağına eminim.”

Daha önce gerçekte birkaç kez, televizyonda da çok defa kurbağa görmüştüm ama spor ayakkabısıyla zıplayanını ilk kez görüyordum. Bağcıkları babamın bana öğrettiği gibi denizci düğümüyle sıkıca bağladım. Kurbağa sonuçtan memnundu.

“Vay be, çok sıkı oldu gerçekten! Teşekkür ederim dostum. Bu arada benim adım Çıpır.” dedi yeni arkadaşım.

“Benimki de Deniz. Hazır seni bulmuşken kafama takılan birkaç soruyu sorabilir miyim?”

“Hımm eğer kafana takılan sorular basketbol, voleybol, futbol, yüzme, jimnastik, judo gibi sporlarla ilgiliyse cevabı bileceğimden eminim. Diğer konularla ilgili söz veremem.”

“Aslında benim sorum kaybolan sularla ilgili. Yaşadığım yerde bir damla bile su yok. Yeni içme suyu bidonları haftada bir gelebiliyormuş, hava çok sıcak ve artık yaz tatili sonbahardaymış! Suyun izlerini takip edip parkın burasına geldiğimde gördüm ki burada durum çok farklı. Neler oluyor, hiç anlamıyorum.”

“Dostum, bu hikâye aslında epey uzun. Kısaca söylemek gerekirse insan nüfusu arttıkça suya ihtiyaç da arttı ve su kaynakları giderek azalmaya başladı.”

“Peki ya kocaman denizlerin suyu nasıl biter ki? Yağmur da yağıyordu hep...”

“Benimle gel. Bunu sana ben değil, dostlarım anlatsın.”

Çıpır'ı takip ederken dostlarının kim olduğunu düşünüyordum. Kendisi gibi bir kurbağa mı yoksa benim gibi bir çocuk muydu? Çıpır zıplıyor, bense ona yetişmek için koşuyordum.

Bir süre sonra bir elma ağacının dibinde durduk. Etrafta kimse yok gibiydi. Derken Çıpır öyle bir ıslık çaldı ki yer gök inledi. O anda tepemizden bir martı uçup yanımıza kondu.

“Merhaba, ben Kartopu.” diyerek kanadını bana doğru uzattı. İlk defa bir martının kanadını tutuyordum, sıcacıktı.

Çıpır, benim merak ettiğim şeyleri söyleyince martı dostumuz başladı hikâyesini anlatmaya.

Kartopu meğer bir zamanlar İstanbul Boğazi’nda uçan bir martıymış. Kış gelince sıcak ülkelere göçse de bahar olunca hemen İstanbul’a dönermiş. Bir süre sonra otomobillerin, fabrikaların, uçakların yaydığı dumanlardan dolayı rahat nefes alamamaya başlamış. Öyle ki bazen vapurdan atılan simitleri bile öksürmekten yutamıyormuş. Ne fena!

Sonra öğrenmiş ki bu dumanlar sadece havayı kirletmiyormuş. Bu aynı zamanda atmosferdeki sera gazlarının artmasına neden olan etkenlerden biriymiş.

“Sera gazı da ne?” diye sormadan edemedim.

Meğer farklı gazlardan oluşan sera gazları atmosferde bulunuyor ve Dünya'nın yaşanamayacak kadar soğuk olmasına engel oluyormuş. Sera gazlarının oluşturduğu bu alan büyüdükçe Dünya'ya gelen Güneş ışınları uzaya geri dönemiyor, yeryüzüyle sera gazları arasında sıkışıp kalıyormuş.

“O zaman da Dünya hamam gibi oluyordur!” deyiverdim. İkisi birden güldü.

“Tam olarak öyle oluyor Deniz. İşte buna da ‘küresel ısınma’ deniyor.”

“Ben hâlâ suların nereye kaybolduğunu bulamadım!”

Bunun üzerine Çıpır “Hadi gel.” dedi. “Seni tanıştırmak istediğim biri daha var. Belki o sana yardımcı olur.”

Kartopu’na veda edip bir dağın yamacını tırmanmaya başladık. Çıpır yokuş yukarı zıplarken çok zorlanıyor, bazen de dengesini kaybedip geriye doğru düşüyordu. Ben de sürekli onu havada yakalıyordum.

Çıpır sonunda “İşte geldik.” diyebilirdi. Eliyle gösterdiği şey tıpkı Eskimoların iglo denen evlerine benzer buzlarla kaplı bir yerdi. Daha bir saat önce terden neredeyse buharlaşacakken şimdi bu kadar soğuk bir yere gelmek beni nedense mutlu etmişti.

Buz evden göbeğini kaşıyan bir kutup ayısı çıktı.

“Ooo, hoş goldonoz! Mosoforumuz kom?” diye sordu sevimli ayıcık.

Ayıcık dediğime bakma, benim neredeyse üç katım büyüklüğündeydi.

Çıpır hemen söze girdi:

“Deniz’in yaşadığı yerde hiç su kalmamış. O da yeryüzünde ortadan kaybolan suların peşine düşmüş. Ben de senin yaşadıklarını ona anlatabileceğimi düşündüm.”

“Hoo, ovot. Momnun oldum Donoz. Bon Hoho.”

Hoho’nun dediklerinin yarısını anlayamıyordum. Neyse ki Çıpır bana hepsini yeniden söylüyordu.

Hoho içimiz ısınsın diye bize sıcak salep yaptı. Sonra da başladı hikâyesini anlatmaya:

“Aslında kutuplardaki evimde çok mutlu bir hayatım vardı. Zamanla buzullar erimeye başladı. Buzullar eridikçe avlanma alanlarım azaldı. Sıcaklıklar öyle arttı ki kalın kürkümün altında terlemeye başladım. Normalde çok soğuk olan evim, bana göre çok sıcak oldu. Yani iklim değişti.

Bir gün posta kutumda bir mektup buldum. Mektup beni Saklı Bahçe’ye yani buraya çağırıyordu. Bavulumu hazırlayıp yola çıktım. Saklı Bahçe’deki bu dağ, en az kutupların eski hâli kadar soğuk! Bu sayede artık terden sırlıslık olmuyorum.”

Saklı Bahçe'nin gizemini çözmeye başladığım için mutluydum. Yine de tam olarak anlamadığım bazı şeyler vardı.

“Sanırım buzulların neden eridiğini, küresel ısınma denen şeyi, iklim değişikliğini ve Saklı Bahçe'nin sırrını anladım. Peki ama sulara ne oldu? Devasa okyanuslar, kocaman göller, kutuplardaki buzulların hepsi buharlaşıp uçtu mu yani? Yeryüzündeki tüm suyu dünya kadar büyük bir fil hüpletip içmiş olamaz ya!”

Hoho, bunu duyunca göbeğini hoptata hoptata gülmeye başladı.

Çıpır da çok eğlenmişe benziyordu.

“Bunu sana çok iyi anlatacak birini tanıyorum. Gel benimle.”

Hoho'ya veda edip yokuş aşağı inmeye başladık. Çıpır'a yetişeyim diye koşarken yuvarlanmamak için kendimi zor tuttum. Dağın eteğine indiğimizde devasa bir kulübenin önünde oturan yaşlıca bir fil görüldü.

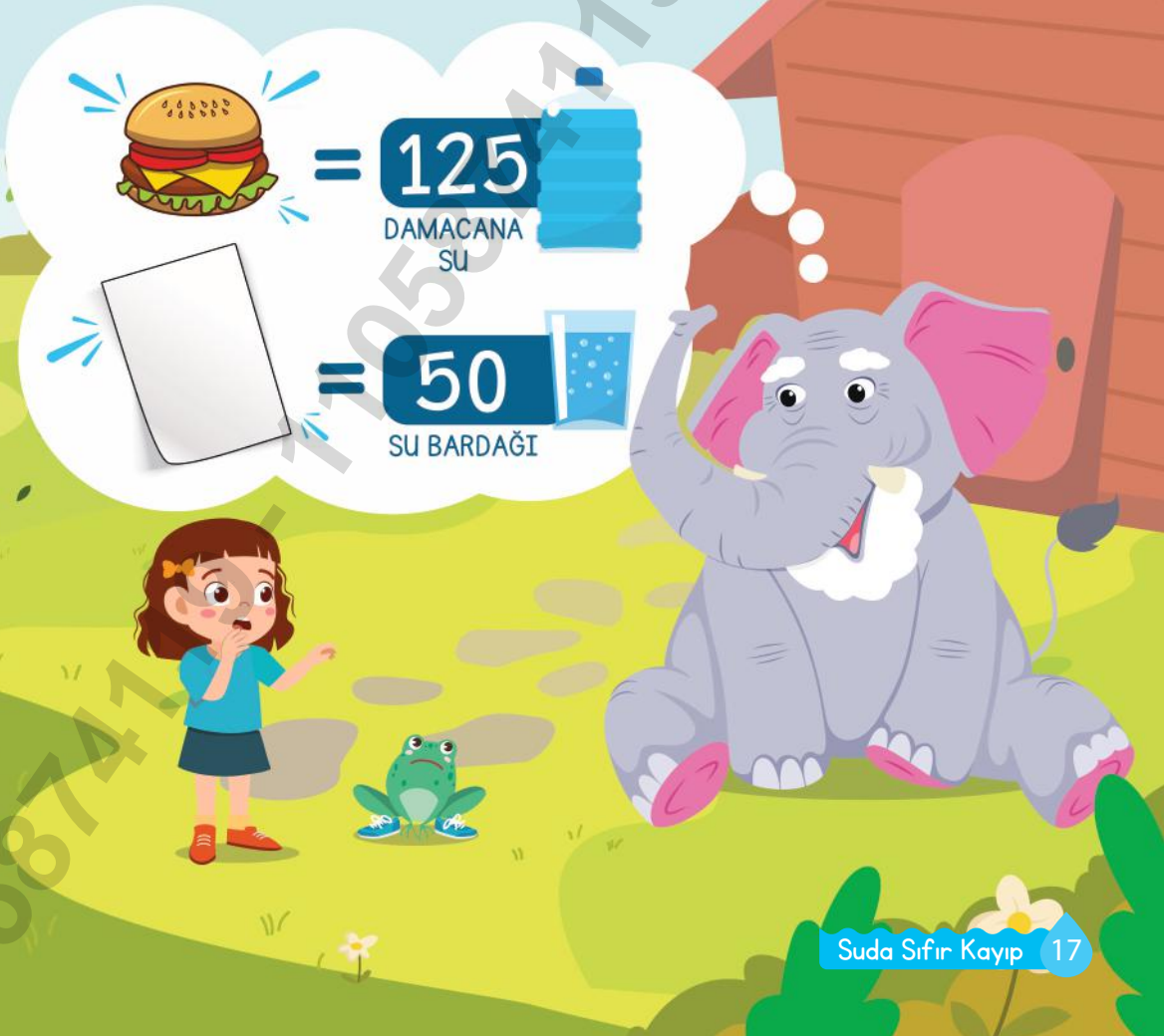
Çıpır, yaşlı file benden bahsetti:

“Fil dede, bu dostum Deniz. Kasabasında su kalmadığını fark edince bunun nedenini merak etmiş. Su damlacıklarını takip edip buraya kadar gelmiş. Sulara ne olduğunu bir de sen anlatır mısın? Yeryüzündeki tüm sular buharlaşıp havaya karışmadı veya sen hortumunla hüpletip içmedin, değil mi?”

Bunu duyunca hep birlikte gülmeye başladık. Gülmekten yorulunca Fil dede, düşünceli biçimde önüne baktı. Sonra tane tane anlatmaya başladı:

“Elbette tüm suları ben içmedim çocuğum. Dünya’da nüfus artınca gıdaya ihtiyaç da arttı. Zannetme ki yiyeceklerle içecek farklı şeyler. Gıda demek su demek. Hani yediğin hamburgerler var ya, onlardan bir tanesini üretmek için tam 125 damacana su harcanıyor. Bir tane dosya kâğıdı içinse 50 su bardağı su gerekli.”

Kulaklarıma inanamamıştım: “50 su bardağı mı? Sadece bir tanesi için mi?”

Fil dede güldü.

“Sadece yiyecekler için değil, mesela bir pamuklu bluz üretmek için tam 135 damacana su harcanıyor.”

Annemin almayı düşündüğü sarı bluz geldi aklıma.

“Kıyafetler sudan yapılıyor ki! Neden bu kadar su harcanıyor?”

“Pek çok giysi pamuktan üretiliyor, pamuğun yetişmesi için de pamuk tarlalarının bol suya ihtiyacı oluyor. Tarlada yetişen minik pamuk parçaları ipliğe, iplikler kumaşa dönüşüyor. Bir de boyamak, yıkamak, paketini hazırlamak, fabrikadan dükkâna taşımak için harcanan suyu düşün! İşte buna ‘suyun ayak izi’ deniyor güzel kızım. Satın aldığımız, tükettiğimiz her ürünle birlikte su kaynaklarımızın üzerinde su ayak izi dediğimiz izler bırakıyoruz. İhtiyacından fazlasını tükettiğinde, örneğin fazladan bir giysi aldığı anda oluşan su ayak izi sadece seni etkilemiyor. Senden çok uzaklarda, örneğin Nil Nehri’nin kıyısında yaşayan tanımadığın bir çocuğun ihtiyacı olan su kaynağını da etkiliyor. Bu dünya hepimizin.”

Fil dede daha neler anlattı neler... Dönüş yolunda Çıpır'la Saklı Bahçe'nin kalbine yürürken öğrendiklerimi düşünüyordum. Keşke kuraklık başlamasaydı, keşke geç kalmasaydım, keşke sular tükenmeden anneme, babama, arkadaşlarıma anlatabilseydim öğrendiklerimi.

Çıpır'la tanıştığımız yere geldiğimizde gözlerim doldu. Burayı bırakmak istemiyordum ama biraz daha kalırsam ailem iyice merak edecekti. Veda vakti gelmişti.

Çıpır "Ne zaman serinlemek istersen gel. Bu bahçe, buradaki doğal kaynaklara zarar vermeyen herkese açık." dedi. Bunu duymak bile bana iyi gelmişti.

Dönüş yolunda ağaçlardan birinin gölgesinde son bir kez dinlenmek istedim. Öyle yorgundum ki çok değil birkaç saniye içinde uykuya yenik düştüm.

Ürpererek uyandığımda odamda, yatağımdaydım. Örtüm üstümden kaymıştı ve ben üşüyordum. Tam bu esnada annemin bana seslendiğini duydum:

“Biraz daha uyanmazsan törene geç kalacaksın Deniz.”

Bir anda bugünün 29 Ekim olduğu aklıma geldi. Hırkamı giyip koşar adım mutfığa yöneldim.

Beni görür görmez “Günaydın. Bakar mısın, dün seçtiğim şu bluz çok güzel değil mi?” dedi annem.

Bu sefer ne cevap vereceğimi biliyordum.

“Anne, dolabında onlarca bluz var. Bir tanesine daha ihtiyacın olduğuna emin misin? Hem biliyor musun, tek bir pamuklu kıyafeti üretmek için tam 135 damacana su harcanıyormuş.”

Annem birkaç saniye duraksadı.

“Hımm, aslında çok haklısın. Geçen gün ben de bir dergide bu konuyla ilgili bir şeyler okumuştum.”

Ona hemen Fil dede'nin bana anlattıklarını anlattım. O da bana dergideki yazıyı gösterdi. En sonunda “Yeni bir bluze hiç ihtiyacım yok gerçekten.” dedi.

O sırada babamın banyoda tıraş olurken türkü mırıldandığını duydum.
Neredeyse hiç su sesi yoktu!

Alican, mutfağa girer girmez karalama yapmak için dosya kâğıdı istedi.

Annem kardeşime temiz dosya kâğıdı vermek yerine bir tarafı karalanmış üç tane dosya kâğıdı uzattı. Alican bu duruma çok da üzölmüş görünmüyordu. Kendi kendine, sayfanın her yerini doldurma oyunu icat etmişti.

İşte böyle! Saklı Bahçe’de yaşadıklarımı sen hariç kimseye anlatmaya cesaret edemedim. Ama öğrendiklerimi öğretmenim ve arkadaşlarımla paylaştığımda beni takdir ettiler. “Meğer ne çok şey biliyormuşsun!” diye şaşırdılar. Sen de öğrendiklerini çevrendekilere anlatmak istersen onlara bu kitabı gösterebilir veya Saklı Bahçe’de yaşadığım maceraları anlatabilirsin.

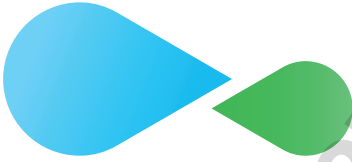
Saklı Bahçe’yi ve geleceğimizi sakın unutma!

DESTEK HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
Su Yönetimi Genel Müdürlüğü

Su **Verimliliği**
Seferberliği

Suda
Sıfır Kayıp

DESTEK HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Su Verimliliği Seferberliği

Suda
Sıfır Kayıp

www.suverimlilik.gov.tr